

Stanovisko poradenských centier k snahám o opätovné zavedenie nútených kastrácií transrodových ľudí na Slovensku

inPoradňa v Bratislave a PRIZMA Košice sú poradenské centrá, ktoré poskytujú psychologické, sociálne a právne poradenstvo pre LGBTI+ ľudí a majú tak priamu skúsenosť s aktuálnymi problémami transrodových ľudí na Slovensku. Požiadavka na prijatie nového odborného usmernenia pre právnu tranzíciu (zmenu dokladov transrodového človeka) dlhodobo zaznievala priamo z tejto komunity a aj zo strany odborníčov a odborníkov z medicíny a pomáhajúcich profesií. Nejasnosť pravidiel spôsobovala, že sa tejto klientele venoval čím ďalej tým tmenší okruh poskytovateľov zdravotnej starostlivosti a na kritickú situáciu upozornili minulý rok aj odborné lekárske spoločnosti. **Dlhodobo pripravované odborné usmernenie, ktoré bolo kompromisom odbornej obce s Ministerstvom zdravotníctva SR, bolo prijaté v marci 2022.**

Tento krok sme privítali, pretože nás približuje k európskemu štandardu a najmä zjednocuje medicínske postupy. Neprináša prevratné zmeny - postupy, ktoré obsahuje, vrátane nevyžadovania kastračného zákroku, realizovala časť lekárov a lekároek už roky. Jeho prelomovosť spočíva najmä v zjednotení postupov, čo by malo transrodovým ľuďom garantovať rovnaké zaobchádzanie kdekoľvek na Slovensku a zlepšiť im dostupnosť zdravotnej starostlivosti.

S vážnymi obavami sledujeme ideologické a politické zásahy do odborného usmernenia, volanie po jeho zrušení či po opätovnom zavedení povinných kastrácií transrodových ľudí. Vyžadovanie nútených operačných zásahov do pohlavných orgánov, sterilizácií či kastrácií, je v rozpore s viacerými ľudskými právami garantovanými v Ústave Slovenskej republiky a Európskom dohovore o ľudských právach. Konštatovali to viaceré slovenské inštitúcie, ako napríklad Verejná ochrankyňa práv, Komisarčka pre ľudí so zdravotným postihnutím, ale aj Európsky súd pre ľudské práva.

Transrodoví ľudia sa v najväčšej miere spomedzi všetkých LGBTI+ ľudí obracajú na naše poradne. Je to aj preto, že dlhodobo čelia dehumanizácii a zosmiešňovaniu zo strany politických predstaviteľov. Vyvolávanie strachu na základe šírenia nepráv spôsobuje nižšiu spoločenskú akceptáciu transrodových ľudí ako vo väčšine krajín EÚ. Politizácia odborného usmernenia má enormné dopady na životy transrodových ľudí. V poradniach sme zaznamenali, že matričné úrady po vyjadreniach poslancov a poslankýň odkladajú rozhodnutia o vydaní nových dokladov pre transrodových ľudí aj napriek tomu, že usmernenie je prijaté a platné. Na východnom Slovensku sa objavuje prax, kedy poskytovateľka zdravotnej starostlivosti spojenej s tranzíciou naďalej podmieňuje vystavenie dokladu na zmenu mena, priezviska a rodného čísla kastračným výkonom aj napriek aktuálne platnému odbornému usmerneniu, ktoré prax nútených kastračných

výkonov ruší. Takéto situácie nielenže zhoršujú kvalitu každodenného života transrodových ľudí, ale negatívne vplyvajú na ich psychické zdravie a duševnú pohodu. Rozhodli sme sa preto zverejniť vyjadrenia s aktuálnymi skúsenosťami niektorých z nich:

„Momentálne prechádzam vyšetreniami pre začatie tranzície a spôsobuje mi to obavy a neistotu v tom, čo sa bude diať ďalej, ako dlho bude tranzícia trvať a s akými podmienkami. Už teraz mám pochybnosti ako niekto, kto žije v zahraničí, či sa niekedy vôbec na Slovensko budem môcť vrátiť a v prípade, že by sa zaviedli nútené kastrácie, by som urobila všetko pre to, aby som získala iné občianstvo a slovenského občianstva by som sa vzdala. Cítim sa bezmocná a absolútne ignorovaná touto krajinou pri takýchto návrhoch.“

- Meghan, transrodová žena, 20 rokov, Košický kraj - aktuálne žijúca v zahraničí

„Zavedenie usmernenia prinieslo aspoň základy pre proces tranzície a čo je veľmi dôležité - zrušenie kastrácie. Toto usmernenie mi dalo nádej plnohodnotne žiť bez opakovaného vysvetľovania cudzím ľuďom, prečo mám v dokladoch ženské meno. Ak by sa toto pravidlo zmenilo, neviem si predstaviť, čo by som robil, bol by som doslova nútený do niečoho, čo podstúpiť nechcem. Je smutné, že ľudia, ktorí sa s trans človekom ani nestretli, chcú rozhodovať o tom, čo by sme mali so svojím telom robiť.“

- Lukáš, transrodový muž, 27 rokov, Košický kraj

„Chcem mať rodinu. Chcem žiť v tejto krajine, v krajine, z ktorej pochádzajú moji rodičia. Chcem byť matkou. V súvislosti s tým, čo sa deje, cítim strach, že budem musieť odísť, utiecť, že pre pár hlasov a kresiel na mňa smeruje nenávisť a nepochopenie. Som taká ako všetci ľudia a chcem takou byť. Cítim sa byť ponížená, keď musím žiadať o to, aby mi niekto povolil žiť dobrý život.“

- Em, transrodová žena, 23 rokov, Bratislavský kraj

„Zmena dokladov, keď budem na hormonálnej terapii, bude pre mňa znamenať menej problémov na úradoch a pri cestovaní na hraniciach. Podmienku kastrácie vnímam ako vydieranie zo strany štátu - ak nechcem riešiť zbytočné problémy, musím podstúpiť náročnú operáciu, ktorú nechcem.“

- Danny, transrodový človek, 31 rokov, Bratislavský kraj

„Mám dve krásne dcéry a obe majú dvoch milujúcich rodičov. Ak by som musela v procese tranzície podstúpiť kastračný zákrok, moje deti by tu dnes nemohli byť. Vaše videnie sveta, ktoré odporuje svetovému vedeckému konsenzu, ma nútilo svoju skutočnú identitu dlho schovávať, čo mi spôsobovalo problémy. Nik by si nemal vyberať, či uprednostní seba alebo rodinu, pretože rodič, ktorý má odvahu byť sám sebou a bez predsudkov, je viac ako len dobrý príklad integrity. Miluj blížneho svojho ako seba samého. A na seba by ste také zlo nepáchali.“

- Martina, transrodová žena, 37 rokov, Slovenka žijúca v zahraničí

„Pre mňa ako človeka blízko zdravotníctva je úplne bizarné, aby štát určitej skupine svojich občanov nariaďoval medicínsky/chirurgický zákrok, ktorý je inak zdravotne neindikovaný. To, ako prebieha tranzícia, teda medicínsky proces, nie je v žiadnom prípade niečo, čo majú politici meniť podľa svojho názoru. Podmieňovanie zmeny dokladov kastráciou je navyše postoj v rozpore s vedeckým konsenzom a medicínskou praxou v krajinách, kde sa medicína riadi vedou a faktami a nie strachom zákonodarcov.“

- Dávid, transrodový muž, 27 rokov, Bratislavský kraj

„Ľudia si často neuvedomujú, čo zmena dokladov pre nás znamená. Ono to nie je iba o nejakej estetike, je to o tom, že bez zmenených dokladov si mnohí z nás nevedia nájsť prácu či bývanie. Je to o tom, že bez zmenených dokladov má každá interakcia, kde sa musíme nejako preukázať, potenciál stať sa pre nás nebezpečnou. Je absolútne neprípustné, aby alternatíva k tomuto peklu bolo ďalšie peklo v podobe kastrácie.“

- Lukas, transrodový človek, 21 rokov, Bratislavský kraj

„Mnoho ľuďom toto usmernenie pomôže a ja nie som výnimkou, keďže tak invazívny zákrok podstupovať kvôli jednému písmenku v občianskom mi príde veľmi neľudské a spiatočnické. Uľahčí mi to život ako taký a všade, kde som nútená vytrhnúť občiansky (a že tých inštitúcií nie je málo), už nebudem musieť čeliť v budúcnosti vysvetľovaniu a nebodaj aj diskriminácii. Nám to pomôže a vám to neublíži.“

- Sasha, transrodová žena, 27 rokov, Nitriansky kraj

„Prečo by som mal riskovať a podstúpiť operáciu, ktorú podstúpiť nechcem a ničomu a nikomu nepomôže? Jediné, čo sa stane, bude to, že podstúpim invazívny zákrok proti svojej vôli, ktorý vyžaduje nie medicínska odborná obec, ale politici. Tešil som sa, že na konci tohto roku už budem mať nárok na zmenu dokladov. Odkedy sa spustila táto búrka útokov na nové usmernenie, znova sa mi vrátili depresívne stavy.“

- Ben, transrodový muž, 38 rokov, Bratislavský kraj